

tergami káptalannal örök időkre olyan egyességre jutott, hogy az összes, Nagy-Szombat városában, Gerencsér, Magyarád (Moderdorf) és Perna (Kocsisföld) falvakban, gabona, méhek, bárányok, libák és csibék után, szedetni szokott tizedet évi 80 budai márkán megváltja, e váltási összegbe értetvén a quárták is, amelyek ezen tizedek után járnak. E quarta alatt a tized azon 25%-a értendő, a mely a magisterek (beneficium simplex) javadalmazására szolgált. Ezen magisterekből lettek a káptalanokban a mester-kanonokok. — De a mondott quartákból levontak még egy negyedrészt, a lelkész kedő papság ellátására, melyet ez mind e napig élvez, az ugynevezett sedecimát, minthogy az összes tizednek tizenhatod részét tette ki.

A tizedváltáság évenként mindig szent András nyolcadán (december 7-én) volt fizetendő. A káptalan megbizottja egy nappal előbb — azaz szent Miklós napján, amikor a város búcsuját tartotta — jött a városba, kinek ebédet és vacsorát, szolgálinak és lovainak ellátást adott a város, a következő napon pedig teljesen befizetni tartozott a 80 márkát. Ha azonban ezt a város nem tehette, ez esetben a káptalan megbizottjának akár két hétig is türelmesen kellett várakoznia, persze a város költségén és ellátása mellett. Ha azonban ezután is elmaradt volna a fizetség egy hétre, a város a késedelemért 10 márkányi birságot vállalt magára. Végül ha a 80 márkát tizedváltáságot és 10 márkát birságot, még 8 nap után sem akarta volna a város megfizetni, akkor a várost egyházi tilalommal (interdictum) sújtották, úgy hogy sem a plebánia-templomba, sem a barátokhoz misére ne mehesen; és ismét nyolcz nap multán, ha ekkor se fizetne, akkor a káptalan egy érseki rendelet erejével kiközösíthette mindaddig amig minden tartozásának eleget nem tett.

Mindezen föltételek nem birnak érvénnyel akkor, ha a város szántóföldeit valamely hatalmas sereg tönkre tenné, eltiporná. Oly esetben a káptalan két hozzáértő becsüst küld, kik a városi bíró és öt esküdt jelenlétében a kárt megbecsülik, s azt aránylag a káptalan is szenvedni tartozzék. (Esztergami főkáptalan magánlevéltára lad. 43. fasc. 1. nr. 6.)

E szerződésből az látszik, hogy e gazdag város a megváltott tizedet e czimen nem szedte be polgárain, hanem összes jövedelméből fizette; különben nem volna értelme az elősorolt kikötéseknek, minthogy december 7-ig mindennemű tizedet beszedhetett és összerakhatott volna. Erre vall az is, hogy a következő 1348. július 13-án Nagyszombat városa szerződést kötött Csanád érsekkel is, mely szerint Királyhegyi uj, részben még kiültetendő szőlője dézsmáját is évi 20 márkával szintén megváltotta. (Ugyanott, lad. 49. fasc. 1. nr. 15.)

Pór Antal.

Olasz kereskedők Kumániában a XIV. század elején. A következő adat úgy látszik elkerülte gróf Kuun Géza figyelmét vagy legalább nem találom megemlítve Codex Cumanicus-ában. A XIV. század elején egy bizonyos Francesco Balducci Pegolotti állott a florenzi híres Bardi bankárház szolgálatában, ki nem volt maga utazó, de Kumániában járt emberektől és Khinával kereskedő kalmároktól összegyűjtött

adatok nyomán összeállított: egy félig földrajz-féle, félig árú-isme-féle munkát *Libro di Divisamenti di Paesi* czim alatt mely Gian Francesco Pagnini del Venturának Della Decima czimű munkájában (Lissabon és Lucca 1765—66) nyomtatásban is megjelent.

Kumánia alatt Pegolottinál az azovi tenger környékét kell értenünk. Mindjárt az első fejezetben ugyanis részleteket ad azon útvonalról, melyen hazájabeli kalmárok „Ghattay o“-val azaz Khinával kereskedést űztek. Kumániának fővárosa Tana (ma Azov) vala a Don folyó torkolatának közelében, honnan Gintarchan-ig (azaz Asztrakhánig) 25 napig tartott az út ökör-szekérrel és 10—12 napig ló-szekérrel. Különbösen pl. az 1375-ből származó Carta Catalanán is „Cumania“ az azovi tenger éjszaki partján van: Burgaria (nem Bulgária), Rossia és Alania közt.

A második fejezetben Pegolotti útmutatást ad „azon dolgokról, melyekre a Khinába utazó kalmárnak szüksége van.“ Mindenekelőtt azt tanácsolja neki, hogy ne borotválkozzék, hanem hagyja szakállát megnőni hosszúra. Tanában azután szegődtessen dragomanokat (di Turcimanni) s ezeken fölül még legalább két szolgát (due fanti), kik jól tudnak kúnul (che sappiano bene la lingua cumanesca) és egy nőcselédet (femmina) ámbár ez utóbbi nem elkerülhetetlenül szükséges. De ha víz magával nőcselédet, úgy előnyös, hogy ez is beszélje a kún nyelvet.

Pegolotti azonfölül még sok érdekes dolgot jegyzett föl, de jelen közlés czélja csupán az olvasó figyelmét fölhívni munkájára, melyet a tudósok ismernek ugyan, mint pl. Forster, Sprengel, Humboldt, Remusat, Ritter és mások, de többnyire csak hírből. Az angol Yule ezredes bővebben foglalkozott vele (*Cathay and the way thither*. Hakluyt, Society 1866) de gazdag kincses bányája még koránt sincs teljesen kimerítve.

Kropf Lajos.

Marhakivitelünkhöz Velenczébe 1514-ben. A Szemle f. é. 144. lapján érintett látszólagos dátumzavart valószínűleg úgy magyarázhatjuk meg, hogy a kérdésben forgó jegyzék velenczei időszámítás szerint 1514, mai időszámításunk szerint tehát 1515. febr. 10-éről van keltezve *Kr. L.*

Magyar borok III. Ferdinánd lakodalmán. A királyi lakodalomra már jó eleve gondoskodtak borokról. 1630. nov. hóban a magyar kamara Zellingner János pozsonyi kereskedőtől 2000 urna pozsonyvidéki bort vett az udvar számára. A bor csöbre (urna) a szállítással együtt 4 forint 2 kr.-ba került. E borból a király 45 urnával a szász választónak küldött, a többi a lakodalomra tétette félre.

A következő év tavaszán a magyar kamara megint vásárolt borokat a közeledő lakodalomra 1631. máj. 2.-án Szentgyörgyről 8 hordóval (99³/₄ urna ára 458 frt 85 kr.), Sopronból 15 hordóval (202³/₄ urna à 4 tallér össz. 811 tallér), Modorból 6 hordóval (à 3 frt 25), Bazinból 9 hordóval (104 urna à 4 frt) azaz összesen 512¹/₂ urnával szállítottatott Bécsbe.

Ércezett papír feltalálása. A XVIII. század elején bizonyos Mieser Ábrahám nevű ember feltalálta az ércezett papír készítését (metallisierte